

makta, aksi halde Doğubayazıt'taki İshak Paşa Camii'nde olduğu gibi fazla bir şey ifade etmemektedir. Mimar Sinan'ın eseri olan Lüleburgaz Sokullu Mehmed Paşa Camii'ndeki ağırlık kuleleri kalın ve ağır kitleleriyle dış estetiği biraz aksatır. İstanbul'da Beyazıt Camii'ndeki ağırlık kulelerinin sadeliğine karşılık Şehzade Camii'nde Mimar Sinan, bu kulelerin ana kitleden taşan yukarı kısımlarını kabartma bir friz ile süslemiş ve ayrıca üstlerini dilimli birer kubbecik ile örtmüştür. Süleymaniye Camii'nde kubbecikler daha ince ve sık dilimli olup kulelerin görülen gövdeleri de sade birer sekizgenden ibarettir. Edirne Selimiye Camii'nde kubbeyi saran kuleler yine sekizgen planlı sade unsurlar olup üstlerini hafifçe sivri kubbelere örter. Aynı sadelik Sultan Ahmed Camii, Yenicaami ve diğer klasik devir eserlerinde de görülür. Bunlarda küçük kuleler yuvarlak, ana kubbe etrafındaki büyükler ise sekiz köşelidir ve kubbecikler de dilimlidir.

Türk mimarisinde, Batı'dan gelen barok üslûbun tesiri ile, XVIII. yüzyıldan itibaren ağırlık kulelerinin dışarıdan görülen kısımlarına yeni ve değişik biçimler verildiği görülmektedir. I. Mahmud'un (1730-1754) yapımına başlattığı Nuruosmaniye Camii'nde küçük kuleler barok sütunçe ve silmelerle süslenmiş, ana kuleler kare çıkıntılar halinde inşa edilmiştir. Yapının esas kitlesine birer duvarla bağlanmış olan bu kulelerin iki cephesinde pencereler vardır. XIX. yüzyılda inşa edilen Tophane Nusretiye Camii'nde dört ana ağırlık kulesinin caminin köşelerinde birer süs unsuru teşkil etmesine özellikle dikkat edilmiştir. Bunlara altları geniş, üstleri daha dar olmak üzere âdetâ birer armut biçimi verilmiş, dışa bakan cephelerine demir şebekeli büyük pencereler açılmış ve kavisli alt kısımları da kabartmalarla bezenmiştir. Ampir üslûbunun ağır etkisini taşıdıkları açıkça görülen İstanbul'da Dolmabahçe Bezmîâlem Sultan, Aksaray Pertevniyal Sultan ve Ortaköy camileri ile Konya'daki Azizîye Camii'nde ise ağırlık kuleleri, aşırı süslemeleri ve ilkçağ mimarisini taklit eden sütunları ile çok değişik bir görünüşe sahiptir. Bunlardan Pertevniyal Sultan Camii'nin ağırlık kuleleri, aşağıdan itibaren dış mimaride belirtilmiş ve eski Türk sanattan alınmış motiflerin aşırı derecede doldurulması suretiyle âdetâ birer süs unsuru haline getirilmiştir. Türk neo-klasik üslûbunda eserler yapan Mimar

Kemâleddin Bey'in inşa ettiği Bostancı Camii'nde tekrar eski klasik biçime döndüğü görülmektedir. Yapımı hayli uzun süren ve 28 Ağustos 1987'de ibadete açılan Ankara Kocatepe Camii'nde, büyük kubbenin dört tarafındaki ağırlık kuleleri, eski Osmanlı mimari geleneğine uygun olarak çokgen ve penceresiz kitleler biçiminde yapılmış, dilimli kubbeciklerle örtülmüştür.

Ağırlık kulelerinin kullanım görevleri ise içlerine yapılan merdivenlerde kendini göstermektedir. Kulelerin dışarıdan görülmeyen arka taraflarına açılan birer kapı ile caminin evvelce "kurşunluk" denilen damına çıkış sağlanmıştır. Ayasofya'nın da yalnız batı tarafındaki yarım kubbesinin iki yanında bulunan ağırlık kulelerinin içinde merdiven bulunmaktadır. Bunlardan sağda ve güneyde olan kulenin içindeki merdivenin kuleyi örten kubbeğe kadar devam etmesi ve taş basamakların aşınmış olması, bu kulenin Fâtih Sultan Mehmed tarafından yaptırılan ilk ahşap minare için temel olarak kullanıldığını göstermektedir.

SEMAYE EYİCE

AĞIT

Ölen kişinin ardından
nağme ile terennüm edilen sözler;
yas törenlerinde söylenen şiir,
şarkı ve türküler.

Ağıtın kelime mânası "ağlama"dır; bu mânasından dolayı yas törenine katılanları ağlatmak amacıyla ölünün arkasından ağlanarak söylenen sözlerle ve bu sözleri söyleme fiiline ağıt denilmiştir. Ağıt bütün eski kültürlerde yaygın bir gelenek halinde mevcuttur ve bu eski geleneğin çeşitli izlerini bugün hem iptidai kabilelerde hem de gelişmiş cemiyetlerde görmek mümkündür. Ölen kişinin arkasından onun sosyal durumuna göre, hâtırasını yâdetmek üzere yapılması gerekli görülen yas törenine ağıt töreni de denir. Ağıt törenlerinin düzenli bir merasim özelliğine sahip bulunanları olduğu gibi, sade ve gösterişsiz olanları da vardır. Aynı şekilde ağıtların da basit ve sanatsız ifadelerinden sanatkârane söylenmiş ve bestelenerek belirli formlara sokulmuş olanlarına kadar değişik şekilleri mevcut olup pek çok kültürde başlı başına bir ağıt edebiyatı ortaya çıkmıştır. Ağıtlar hemen bütün toplumalarda kadınlar tarafından söylenmekte ve "ağlayıcı" mâ-

nasına gelen kelimelerle adlandırılan bu kadınların teşkilâtlanmış bir meslek oluşturdıkları dahi görülmektedir.

Ağıtın Tarihçesi. Sumerler'de ölünün arkasından ağıt düzen grupların varlığı bilinmektedir. Eski Çin'de, ölenin ardından yedi gün yedi saatlik bir yas merasimi icra edilirdi. Bilhassa ölüyü gömmek için mezara gidilirken ağıtlar kendilerini yerden yere atarak ağıt söylerler ve bazen bunlara rahiplerle müzisyenler de iştirak ederlerdi. Eski Şinto ölü gömme âdetleri arasında da ağlayıcı grupların sakin ve ağır başlı bir şekilde, çoğunlukla manzum ağıtlar söyledikleri bilinmektedir. Tibet'te ise ölünün başında Budizm'in kutsal metinlerinden parçalar okunur ve bu esnada ağıt da yakılırdı. Burada ağıtların yaşlılardan çok gençler için yakıldığı görülmektedir. Eski Yunan'da korainai denilen ağlayıcı kadınların toplum içinde belirgin bir yerleri vardı. Yunan ve Roma sanatında cenaze töreni sahnelerine geniş yer verildiği görülmektedir. İstanbul Arkeoloji müzelerinde bulunan milâttan önce IV. yüzyılın ilk yarısına ait ünlü "Ağlayan Kadınlar Lahdi" bu tür eserlerin en güzel örneğidir.

Yahudilerde ağıt ve yas merasimi ölü gömme âdetlerinin önemli bir parçası olarak görülmektedir. Yedi günlük yas müddetince "şarkıcı kadınlar" (II. Târihler, 35/25), "ağlayıcı kadınlar" (Yeremya, 9/17) ve "hünerli kadınlar" (Yeremya, 9/17) adları verilen bu işi meslek edinmiş kadınlar, ölen kişinin önemine göre uzun veya kısa şiirler söylerler ve koro halinde haykırarak ağlardı. Hz. Dâvûd'un Saul (Tâlût) ve Yonathan için yaktığı ağıt bu tarz şiirlere bir örnektir (bk. II. Samuel, 1/18, 27). Milâttan önce X. yüzyıla ait Byblos Kralı Ahiram'ın lahdi üzerinde bellerine kadar elbiselerinin üstünü yırtmış olan kadınların saçlarını yoldukları görülmektedir.

Bu bilgilerden, ölünün arkasından yas tutma ve ağıt yakma merasimlerinin Doğu'da da Batı'da da önemli bir yere sahip olduğu ortaya çıkmaktadır. Yalnız, Yahudilik'te ve bazı eski geleneklerin tesiri altında kalan ilk dönem hariç, Hristiyanlık'ta ağıt mefhumu bulunmamaktadır.

Eski Türkler'de de ölü için durumu-na uygun defin ve yas törenleri tertipleme ve bu törenlerde ağıt yakmak, haykırarak ağlamak, yüz yırtmak, saç yolmak, elbise parçalamak ve ölü aşı hazırlamak gibi değişik âdetler vardır. Matem âyinlerine yuğ, ağıtlara sagu, ma-

tem yemeğine **yuğ basan** denir. *Orhun Kitâbeleri*'nde, *Dede Korkut Hikâyeleri*'nde ve *Dîvânü lügâti't-Türk*'te bu hususlarla ilgili geniş bilgiler ve sagu örnekleri yer almaktadır. İslâm kaynaklarında da eski Türkler'in bu âdetleri hakkında bilgilere rastlanır. Meselâ Taberî, 110'da (728) ölen bir Türk kumandanı ile 121'de (739) ölen Kürsül Han adlı bir Türk hükümdarının defin ve yas törenlerini geniş bir biçimde anlatmıştır (bk. *Târîh*, II, 1520, 1691). Çeşitli Türk lehçelerinde yasla ilgili **ağıt**, **deşek**, **sagu**, **şivan**, **bayatı**, **tavsı** ve **köris** gibi elili kadar kelimenin bulunması, bu geleneğin Türk kültüründeki yerini göstermektedir.

İslâm'da **Ağıt**. İslâm'dan önce Araplar arasında ağıt yakma ve yas tutma merasimlerinin varlığı bilinmektedir. Araplar bu çeşit merasimlere **niyâhet-nevha**, **nedb-nûdbe**, **resâ-mersiye**, **mâtem**, **bûkâ** ve **na'y** gibi isimler verirdi. Eski Araplar'da da ölümlerin arkasından ücretle elbiselerini yırtıp saçlarını yolarak ağlayan birtakım kadınlar vardı; ağıtcılığı meslek haline getirerek geçimlerini bu yoldan temin eden bu kadınlara **nâihâ-nâihât** deniliyordu. Ağıt sırasında yaptıkları hareketlere göre **sâlika** (çıgılık atan), **ressâe** (mersiye söyleyen), **hâlika** (saçlarını yolan) ve **şâkka** (üstünü başını yırtan) gibi isimler alan bu kadınlar **menâha** denilen ağıt söyleme mahallinde toplanarak hep birlikte ölünün iyiliklerini ve kahramanlıklarını anlatan ezgiler okur, ses ve hareketleriyle çevredekileri elem ve ıstıraba boğan hazin bir matem havası meydana getirirlerdi. Bu şekilde bazan kabile ihtilâfları ve kan davaları körüklenir, ölüm olayı ve cenaze kaldırma meselesi bir güç gösterisi ve bir öç alma hareketi haline getirilirdi. Bu törenlerde İslâm'ın şiddetle yasakladığı itikad ve amelle ilgili pek çok unsur da bulunmaktadır. Bu yüzden ağıtcılık kınanmış ve lânetlenmiş, hatta ilk devirlerde, Müslümanlığa yeni giren kadınlardan ağıtcılık yapmayacaklarına dair söz dahi alınmıştır (bk. Ebû Dâvûd, "Cenâ'iz", 25; *Müsned*, III, 65). Ancak bütün bu tedbirlere rağmen ağıtcılık devam etmiştir.

Yaptığı iyilikleri ve fedakârlıkları bir bir sayarak ölünün üzerinde ah vahla ağlamaya **nedb** veya **nûdbe** denir. Kaderi kınama ve ilâhî takdire karşı çıkma şeklindeki nûdbelerle İslâm âdâb ve erkânına yakışmayan feryat ve figanlar

yasaklanmıştır. Fakat taşkınlık yapmadan inleyip sızlanarak ağlamanın mubah sayıldığı görülmektedir. Nitekim Hz. Peygamber vefat edince Hz. Ebû Bekir, "Vah Nebî, ah benim dostum, vah vah canciğer kardeşim!" diye ağlamış (Buhârî, "Cenâ'iz", 32; Müslim, "Cenâ'iz", 16-28), Hz. Fâtıma ise "Vah benim babacığım!" diye göz yaşı dökmüş-tü (*Müsned*, VI, 31). Feryat ederek ve çıgılıklar kopararak ölüye ağlamak mânâsına gelen **nevha-niyâhe** ise hadislerde şiddetle yasaklanmış, Câhiliye âdeti sayılmış ve ölünün azap görmesine yol açacağı haber verilmiştir (bk. Buhârî, "Meğâzî", 34, 46, 83; "Aḥkâm", 49). Ölüye ağlarken saçları yolma, üst baş yırtma, yüz göğüs paralama, başa kül savurma, diz dövme, karalar giyme, feleğe küfretme gibi hal ve hareketler de günâh sayılarak yasaklanmıştır. Hatta cenaze toprağa verildikten sonra ölünün evinde toplanmak ve burada yemek pişirip gelenlere yedirmek de nevha sayılmıştır (bk. Buhârî, "Cenâ'iz", 34).

Ölü için üzülmeye ve sessizce göz yaşı dökmek günâh olmadığını açıkça ifade eden hadisler vardır. Hz. Peygamber, oğlu İbrâhim ölme üzereyken ağlamış ve bunu garip karşılayan Abdurrahman b. Avf'a, "Gözümüzden yaş akar, kalbimize hüzn çöker; ama dilimiz Allah'ın rızasına aykırı bir söz söylemez" demiştir (İbn Mâce, "Cenâ'iz", 60; *Müsned*, I, 204). Bir hadise göre ölü için ağlamaktan ve yaş dökmekten göz, üzümekten de kalp sorumlu değildir; ama el yaptıklarından, dil söylediklerinden sorumludur (bk. Buhârî, "Edeb", 18; Müslim, "Fezâ'il", 62).

Ağıt ve ağlama konusuyla ilgili değişik hadislerden anlaşıldığına göre ölüye üzümek, iyi huylarını ve güzel davranışlarını yâdederek ağlamak, eğer ilâhî takdire razı olmama ve kadere isyan etme mânâsına gelen ifadelerle birlikte bulunmazsa mubahtır. Üstünü başını yırtma, saçını yolma, dizini veya başını dövme gibi el hareketleri ise câiz görülmemiştir. Elim ve hazin bir hadise olan ölümden duyulan acıya karşı her insanın aynı metanet ve mukavemeti gösteremeyişinden dolayı, bu hususta câiz olan söz ve hareketlerle câiz olmayanları ayırmak için bir sınır koymak çok güçtür. Mümkün olduğu kadar ilâhî takdire teslimiyet göstererek dinî ahkâm ve âdâba uygun düşmeyen davra-

nıslardan ve sözlerden sakınmalı, acıyı ve üzüntüyü devam ettirmemeye çalışmalıdır. Fıkıh âlimleri, ağıtcılık bir yana, bir kimsenin çıgılıklar kopararak ve yüksek sesle hıçkırarak hıçkırarak kendi ölüsüne ağlamasını dahi câiz görmemişlerdir. Bu türlü davranışlar Hanefî ve Mâlikîler'e göre haramdır. Zehebî ve İbn Hacer el-Heytemî, yüksek sesle ölüye ağlamayı büyük günahlardan (günâh-ı kebâir) sayar ve bunu küfür olarak görenlerin bile bulunduğunu haber verirler. İmam Birgivî *Vasiyetnâme*'sinde, "üzerime sağı sağlamayalar" diyerek öldüğü gün de, ölümünün yedinci veya ellinci gününde de yemek pişirilip ölü aşı verilmesini açıkça istemiştir.

Sünnî âlimlerin sürekli karşı çıkmalarına rağmen ağıtcılık, Ehl-i sünnet muhitinde her zaman varlığını muhafaza etmiştir. Bugün Anadolu'nun her yerinde ve bütün İslâm âleminde, bilhassa köylerde ağıt yakma, ağıtcılık yapma âdetleri devam etmektedir. Fakat ağıtcılık en aşırı şekilde Şîî-Alevî zümreler arasında yaşama ve gelişme imkânı bulmuştur. Bütün Sünnî kaynaklar ağıtcılığı menettiği halde, Şîî-Alevî ulemâsı bunu teşvik etmiş, çok nâdir hallerde ise aleyhinde bulunmayıp sadece sükût etmişlerdir. Hz. Ali'nin şehid edilmesi dolayısıyla ramazanın on sekiz, on dokuz ve yirminci günlerinde, Kerbelâ fâciası vesilesiyle de 10 Muharrem'de Şiîler çeşitli yas törenleri tertip ederek ağıt söyler (bk. MUHARREM, TÂZİYE), içlerini döker, başka bir ifadeyle dertlerini tazelerler. Bu suretle, imamların çektikleri acılara ve işkencelere katıldıklarını, onların ıstırabını paylaştıklarını iddia ederler. Bu günlerdeki yas törenlerinde **müyeger** ve **nevha-künende** denilen ağıtcılar bıçaklarla başlarını yarar, yüzlerini keserler, zincir-zenler göğüslerine vurur, ah vah edip çıgılıklar atarlar. Ayrıca bu törenler sırasında **şebîh** denilen Kerbelâ fâciası sorumlularının kuklaları da yakılır. Şiîler, diğer imamların katledildikleri günlerin yıl dönümlerinde de buna benzer yas âyinleri düzenlerler. Bu suretle âyinler Şiîler'in safalarını sıklaştırmaları ve birliklerini perçinlemeleri için bir vasıta olarak kullanılmaktadır. Şiîlik'te mersiye edebiyatının ve matem âyinlerinin gelişmesini sağlayan ağıtcılık, İslâm'ın birliğini ve bütünlüğünü devamlı olarak zedelemekten başka bir sonuç vermemiştir. Yine

Şiî tesirlerle bazı Sünnî tekkelerde de muharrem ayında Kerbelâ hadisesinin yıl dönümü için âyin ve zikir meclisleri tertiplenerek hadiseyi hatırlatan ilâhiler (muharremiyye) okunması âdet haline getirilmiştir.

Ağıtçılık meselesinde Mu'tezile âlimleri genellikle Sünnîler gibi düşünmüşlerdir. Bazı mutasavvıflar ise ölüye ağlamamak lâzım geldiğini ileri sürmüşler, emrihak vâki olduğu zaman âşık mâşukuna, kul mevlâsına vâsıl oldu diye sevinmişler, neşideler söylemişler, semâ etmişler ve düğünde olduğu gibi ziyafet vermişlerdir. Hz. Mevlânâ'nın ölüm yıl dönümlerinde mevlevîhanelerde icra edilen ve günümüzde de devam eden "şeb-i arûs" (düğün gecesi) törenleri bu tarz kutlamalara bir örnektir. Şiîler'in yaptıklarının tam tersi olan sevinmek, neşideler söylemek ve semâ etmek de dine ve insan tabiatına aykırı olduğu için çok sınırlı kalmış ve toplum tarafından geniş bir kabul görmemiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Müşned, I, 204, 228; II, 110; III, 65; VI, 31; Buhârî, "Edeb", 18, "Cenâ'iz", 30, 32, 34, 41, 54, "Meğâzî", 34, 44, 46, 83, "Ahkâm", 49; Müslim, "İmân", 42, "Cenâ'iz", 16-28, "Fezâ'il", 62; İbn Mâce, "Cenâ'iz", 10, 53, 54, 60; Ebû Dâvûd, "Cenâ'iz", 25; Tirmizî, "Cenâ'iz", 12, 23, 24; Nesâî, "Cenâ'iz", 16; Taberî, *Tarih* (nşr. M. J. de Goeje), Leiden 1879-1901, II, 1520, 1691; İbn Hacer el-Heytemî, *ez-Zevâcîr 'an iktirâfî'l-kebâ'ir*, Kahire 1356, I, 129; Zemaşşerî, *el-Keşşâf*, Kahire 1387/1968 — Beyrut, ts. (Dârü'l-Ma'rîfe), II, 497; İbnü'l-Cevzî, *Telbîsü'l-blîs* (nşr. Muhammed Münîr ed-Dîmaşkî), Kahire 1368 — Beyrut, ts. (Dârü'l-Fîkr), s. 307, 308; mersiye örnekleri için bk. Ebşîhî, *el-Müsteşraf*, Kahire 1319, II, 287; M. Fuad Köprülü, *Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul 1981, s. 47, 71, 75, 79, 100; Şevkânî, *Neylû'l-evâr*, Kahire 1961, IV, 60-61, 110-111, 114; *Kâmus Tercümesi*, IV, 1203; Şah Velîyullah ed-Dihlevî, *Huccetullâhî'l-bâliğa* (nşr. Seyyid Sâbîk), Kahire, ts. (Dârü'l-Kütübî'l-hadîse), s. 494; Cezirî, *el-Fîkh 'ale'l-mezâhibi'l-erba'a*, Kahire 1392, I, 532; D. Howard Smith, "Mourning", *DCR*, s. 453; E. Jacob, "Mourning", *IDB*, III, 452; R. Munro, "Death and Disposal of Dead (Europe, pre-historic)", *ERE*, IV, 466; L. A. Waddell, "Death and Disposal of the Dead (Tibetan)", *ERE*, IV, 510; *TA*, XXVIII, 41; *TDEA*, I, 46.

SÜLEYMAN ULUDAĞ

Türk Edebiyatında Ağıt. Ağıtın Türkler'de çok eski bir geleneği vardır. *Orhun Kitabeleri*'nde **yuğ** ve **sığıt** olarak adlandırılan bu türe, *Dîvânü'lugâti't-Türk*'teki Alp Er Tunga sagusu ilk örnek sayılabilir.

Azerbaycan'da **şiven** ve **ağı**, Türkmenler'de **âğı**, **tavs** ve **tavsâ**, Kazak Türkleri'nde **köris**, müslüman Kerkük Türkleri'nde **sazlamağ** ve hristiyan Kerkük Türkmenleri'nde **madras** gibi kelimeler, konu ve biçim bakımından ağıt yerine kullanılmaktadır. Anadolu ağızlarında ise ağıt ve ağıt töreni için **ağıt**, **ağırtmak**, **ağırtlama**, **ağat**, **ağut**, **avut**, **deme**, **deşek**, **deyiş**, **diyeşek**, **mersiye**, **sagu**, **sağı**, **sağunc**, **savu**, **sayma**, **şivan**, **türkü** ve **yakım** gibi kelimelerle **ağıt etmek**, **ağıt düzmek**, **ağıt havası**, **ağıt koparmak**, **ağıt söylemek**, **ağıt tutmak**, **ağıt yakmak**, **ağırt yapmak**, **ağırt yitirmek**, **bayatı söylemek**, **sağı kılmak**, **sağı sağma**, **sağı sağmak**, **şivan etmek**, **yakım yakmak**, **yas çağırmak**, **yas etmek**, **yas kaldırmak** ve **yası tutturmak** gibi deyimler kullanılmaktadır. Bu kelime ve deyimler, söylendikleri yöreye, âdet ve geleneklerin özelliklerine göre birtakım anlam farklılıkları gösterirler. Bazı bölgelerde erkeklerin de ağıt yaktığı görülmele beraber ağıtlar genellikle kadınlar tarafından yakılır. Ağıtçılığı bir meslek olarak sürdüren, para veya birtakım hediyeler karşılığı ağıt söyleyen yakıcılar halen mevcuttur. Ağıt yakanlara **ağcı**, **ağırtçı**, **ağlayıcı**, **âşık bacı**, **bayatıcı**, **sağıcı**, **sağucu**, **sağı sağıcı**, **sazlıyan** gibi isimler verilmektedir, ağıtların söylendiği yas törenlerine de çeşitli bölgelerde **sadlamağ**, **şivan**, **ölgülü** veya sadece **yas** denmektedir. Ağıtlar, yakanın adıyla anıldığı gibi, ölen kişinin veya ölümün vuku bulduğu yerin adıyla da anılır.

Ağıtlar genellikle ölenin yakın akrabaları tarafından yakılır. Bu törenlerde hem ağlanır, hem de ezgiyle birlikte etkili sözler söylenir. Törenler, çoğunlukla ölünün başında ve ölünün gömülmesinden sonra ölü evinde yapılır; ancak, ölü gömülürken mezarlıkta ve daha sonra yapılan mezar ziyaretlerinde veya ölünün hatırlandığı zamanlarda da ağıt törenleri tertiplenmektedir. Ağıtlar, ya bir kişi veya törene iştirak edenler tarafından ölenin ya da akrabalarının ağzından yakılır. Bazen ölünün çamaşır bohçası sırayla kadınların önüne konur ve önüne bohça konulan kadın ağıt söyler. Aynı ağıtta ağzından konuşulan kişilerin değiştirildiği de görülmektedir; buna örnek olarak iki aylık bir bebeğin ağıtında ninesi, annesi ve babasının ayrı ayrı konuşturulduğu tesbit edilmiştir. Ağıtlarda değişik olaylar için çoğu kez birbirine çok yakın söyleyişler tekrarlanır.

Ağıtlar hece vezniyle söylenmekte ve mâni, koşma, türkü, destan şekillerinde olmaktadır. Bu bakımdan ağıtları şekillerinden çok konuları açısından sınıflandırmak gerekir. Bazı araştırmacılar ağıtın divan şiirindeki **mersiye** karşılığı olduğunu ileri sürerlerse de bunlar hüznün ve kederi ortak tema olarak kullanımlarının dışında yapı, mahiyet ve söyleyişleri bakımından birbirlerinden tamamen ayrıdır. Yüksek sesle, ağlayarak ve belirli bir törenle okunan ağıtların çoğu anonim olduğu halde mersiye'nin şairleri bellidir. Ayrıca mersiye yalnızca ölen biri için söylendiği halde ağıt, tabii bir felâket, gelin olan kız veya hapse düşen biri için de söylenebilir. Ağıtta, mersiye olduğu gibi yalnız acı ve keder anlatılmaz; ölenin iyilikleri, üstünlükleri ve kahramanlıkları da anlatılarak övülür.

Kına gecelerinde ve düğünlerde de gelin ağlatmak için ağıtlar yakılmaktadır. **Kına ağırtı**, **gelin ağırtı**, **ağırt havası**, **gelin ağlatma havası**, **gelin savusu**, **savu sağmak**, **gelin türküsü**, **gelin yası** ve **okşama** denilen bu ağıtlarda ölüm acısı yerine, ayrılık üzüntüsü vardır. Gelin ağıtları, gelinin ağzından ya da yakınlarının ağzından söylenir. Askere giden oğul, kaza neticesinde sakat kalan genç, yenilgi ile sonuçlanan savaş, düşman saldırısı, ayaklanma, göç, yangın, kıtlık ve hastalık gibi konulara da ağıtlar yakılmıştır. Bunlardan başka isteğini yerine getirememesi, sevdiğine kavuşamama gibi durumlarda ve at, köpek, geyik gibi çok sevilen hayvanların ölümünde yakılmış ağıtlar da bulunmaktadır.

Ağıtçılar, yakacakları ağıtın metnini hafızalarındaki eski temeller üzerine kurarlar. Ayrıca kendi yetenekleriyle, içinde bulundukları zaman, mekân ve olayın yarattığı etkiden faydalanarak söyledikleri ağıtın şekil ve konu bakımından zenginleşmesini sağlarlar. Ağıtlar çoğu zaman uzun manzumeler halinde söylenir. Bunların metinlerinde vezinler genellikle düzensizdir. Serbest tarzda, konuşur gibi söylenen cümlelerin kelimeleri arasında seci yapılarak bir iç kafiye meydana getirilir. Bağlantılı ve bağlantısız bendlere sahip bulunan ağıtların bend ve bağlantılarındaki mısra sayısı değişebilmektedir. Ağıtlar, dörtlülükler halinde de söylenir. Bu dörtlülükler, bazı yörelerde **ölüdeşetleri** ve **sazlamağ** gibi isimler verilir. Ağıt örnekleri arasında soru-cevap şeklinde düzenlenmiş dörtlülükler de bulunmaktadır.